

svým příspěvkem Alenka Koron, jejíž téma autobiografie by mohlo tento okruh osvětlit z jiného zorného úhlu.

Diskuse k jednotlivým blokům (panelům) i finální generální debata se točily kolem několika okruhů:

1) Místo eseje mezi literárními žánry v jakési interpozici mezi vědou, uměním a filozofií.

2) Funkce eseje v dnešní literární vědě a jeho postavení v systému kulturních epoch.

3) Pozice eseje mezi vytvářením svého „an sich“, jakési eskapistické enklávy, azylu a exilu na straně jedné, a subverzivní negativistické entity, přitahující z budoucnosti utopické konstrukce (pro lidstvo však bohužel spíše zhoubné).

Kromě toho se do debaty dostalo i konfliktní téma národních a nadnárodních literárních celků. Zde některým kolegům příliš nerozumím. Většinou odmítají kritérium jazyka jako prvotní coby projev nacionalismu (Osojnik), ale například samy slovinské dějiny, i ty docela nedávne, svědčí o opaku, když snášejí příklady své literatury, která navenek vystupuje za Itálii jako geopolitický prostor, protože je psána slovinsky. Areál, geografický i kulturní prostor jsou velmi důležité, často dominantní faktory, a k tomu nám postačí poučení z D. Đurišina, který se tu skoro vůbec nevzpomínal; jak jsem slyšel, někteří si myslí,

že F. Kafka patří do české literatury a tím i argumentovali (je rozdíl mezi příslušností k literatuře a širším kontextem dané literatury); myslím, že jazyk zůstává primárním dělitkem, ale zdánlivě uzavřené, často uměle izolované celky národních literatur nutno otevřít – diachronně i synchronně – ale to nic nemění na tom, že materiálem literatury je jazyk a že přirozené jazyky se od sebe liší – jinak bychom se v poetice neměli čím zabývat a mohli bychom zkoumat všechny literatury světa v překladech do angličtiny.

Nicméně důležitost eseje, jehož legitimitu v literární vědě připustil i Tomo Virk, i když současně trval na jisté míře tzv. exaktnosti humanitních věd, byla okruhem dominantním, stojícím – a to Darja Pavličová vyhmátla přesně – na jakési pomyslné křižovatce včerejška a zítřka.

To, že Slovinsko je země, kde se zkoumá esej jako utopie, jež přichází z budoucnosti do přítomnosti v subverzivní podobě, jako by magicky potvrzovala příhoda z lublaňského nádraží před odjezdem: noviny *Žurnal* 24 tu byly k odebrání s datem čtvrtek 5. listopadu 2009, ačkoli byl teprve 24. říjen. Byla to sice jen obyčejná tisková chyba na titulní straně, jinde už bylo datum správně, tedy „petek 23. oktobra 2009“, ale ponechávám si zcela esejisticky a utopicky víru, že to nebyla náhoda.

Ivo Pospišil

CYRILOMETODĚJSKÁ KONFERENCE V BRATISLAVĚ

Ve dnech 11.–13. listopadu 2009 uspořádal Slavistický ústav Jána Stanislava SAV a Cyrilometodějské vědecké centrum Bulharské akademie věd a spoluorganizátoři Pontificio Istituto Orientale, Národní inštitút slovenského jazyka a literatury, Matica slovenská, řeckokatolická eparchie v Bratislavě a Bulharský inštitút tamtéž vědeckou konferenci *Cyriľometodějské kultúrne dedičstvo a národná identita*. V rámci slavnostního zahájení vystoupili biskup řeckokatolické církve, velvyslanec Bulharska v SR, předseda Matice slovenské, předseda Spolku sv. Cyrila a Metoda a další hosté. Na závěr prvního dne vyslechli účastníci koncert byzantské chrámové hudby v chrámu Povýšení sv. Kříže.

Pro člověka, který něco ví o slovenských, resp. slovensko-maďarských diskusích o jazykových otázkách, je tu stále mají vyhraněně národní ráz a v nichž jde o vymezování národní identity a delimitaci slovenských věcí z minulostních vazeb uherských a československých, je debata o starých Slovácích a slovenském jazykovém vědomí srozumitelná, pro jiné by si vyžadovala komentář. Obsahem, metodologií a temperamentem zaujalo vystoupení Petra Žeňucha, ředitele pořádající instituce, a Svetliny Nikolovové, ředitelky bulharské partnerské instituce: první mluvil na téma *Liturgický jazyk a jazykové vedomie veriacích byzantsko-slovenského obradu na Slovensku*, druhá v rusky předneseném příspěvku hovo-

řila o cyrilometodějské misi v souvislosti s národní a křesťanskou identitou. Vladyka Cyril Vasiľ přednášel o Mukačevské eparchii jako o první organizační struktuře řeckých katolíků v severovýchodních Uhrách a Ján Doruľa o vývoji slovenské identity a spojil zde slovenské jazykové diskuse s širšími otázkami.

Z dalších vystoupení zmiňme alespoň referáty o díle Joannikije Baziloviče Výklad svatě liturgie, jehož vydání tu bylo slavnostně prezentováno (editoři Svorad Zavarský a Peter Žeňuch, Bratislava – Roma 2009, s italským a slovenským úvodem). Z dalších referátů musíme zmínit samu prezentaci této knihy (lat. *Explicatio sacrae liturgiae*, jejímž promotory byli vladyka Cyril Vasiľ a Daniel Škoviera), dále Andreje Škovieri (*Slovenské služby sv. Naumovi Ochridskému*), Pavla Šímy (*Variabilita výrazových a významových prostriedkov v rukopisoch 16. storočia na Slovensku*), Šimona Marinčáka (*Problematika byzantskej hudby na Slovensku v dobe od konca Veľkomoravskej ríše po kolonizáciu na Valašskom práve, 10.–14. storočie*), Petra Zubka (*Cyrilo-metodský kult v Košickej a Spišskej diecéze v cirkevno-liturgickom kontexte 19. storočia*), Waleriana Bugela (*Cyrilo-metodské dedičstvo – výzva pre európsku integráciu i tradície?*), autora této zprávy (*Вечность и язык в русской литеатуре*), Desislavy M. Atanasovové (*Moravská mise a slovenská historická*

věda XVIII. století), vystoupení o Svatoplukovi, byzantských světcích, cyrilometodějských slavnostech v Nitře.

Jak doložily některé referáty, zůstává tu určitě úskalí upřílišněné modernizace v relaci jazyka, literární tradice a národní identity nebo teleologického výkladu utváření kompaktního spisovného jazyka u například v otázce etnického původu obou věrozvěstů.

Konference měla jak významnou národní a náboženskou, tak obecně evropskou dimenzi, i když řada názorů byla diskutabilních a účastníci toho využili k temperamentní výměně názorů. Cyrilometodějská tradice je na Slovensku páteří národní identity – to je zejména patrné ve vztahu k svatoštěpánské koruně z diachronního hlediska – ostatně Velká Morava tu má mnohem větší význam než v Čechách a na Moravě, což se může zvláště Moravanům zdát paradoxní, ale má to své příčiny v průběhu národního obrození a jeho hegemonů, resp. již v dávné minulosti překrytím tradice Velké Moravy tradicí přemyslovských Čech, i když se spoje mezi nimi zásluhou archeologů dnes zase posilují. Konference znovu ukázala to, co jinde je jen předmětem vědy a piety, jako aktuální pro žhavou současnost. Sborník z konference vydá partnerské pracoviště Bulharské akademie věd.

Ivo Pospíšil

LITERATURA A KULTURA V STŘEDOEVROPSKÝCH, SLOVANSKO-NESLOVANSKÝCH SOUVISLOSTECH

Často se zapomíná na slovansko-neslovanský charakter střední Evropy, zejména na její ugrofinskou složku, která dotvářela multietnický a interkulturní ráz tohoto regionu. Např. pro české obrození v čele s J. Dobrovským a J. Jungmannem maďarské národní obrození bylo i přes svou jazykovou výlučnost modelovým příkladem v ideologické argumentaci s německými intelektuály. Zatímco rakousko-uherské vyrovnání v roce 1867 pozdvihlo Maďary na úkor jiných etnik na státoprávní národ, rozpad habsburské monarchie a Trianon změnilo politickou mapu střední Evropy a do maďarského povědomí vnesl pocity historické křivdy. Právě intenzita „vzájemného dotýkání“, metonymický způsob komunika-

ce národů a jejich menšinových kultur vedl k specifickému prolnutí a konfliktům uměleckých tradic a poetik, ke konstituování vzájemnostních i nevzájemnostních procesů, které se formovaly po staletí a které nevymizely ani se vstupem středoevropských států do Evropské unie.

Právě složitým proměňám a transformaci, genezi a podmínkám fungování jednotlivých koncepcí střední Evropy, především z pohledu česko-slovansko-maďarských kulturních styků byl věnován jednodenní workshop *Česko-slovansko-maďarské vztahy a souvislosti* uspořádaný 3. 11. 2009 Centrem filologicko-areálových studií Ústavu slavistiky na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně.